

S'UNIONI DE IS COMUNUS PARTE MONTIS E IS BIDDAS SUAS

MÒGURU

Sportellu Linguisticu de Is Comunus de s'Unioni Parte Montis
Progetu "Parte Montis in-lingua sarda"
Avisu R.A.S. Tu.Li.S 2024 - L.482/99 e L.R. 22/2018

PARTE 'E MONTIS O MONTÀNGIA FIAT SU NÒMINI MEDIEVALI DE UNA DE IS CURADORIAS DE SU GIUDICAU DE ARBARÈE

S'Unioni de is Comunas Parte Montis est nàscia in su 2007. Sa sea ufitziali cosa sua est in Mòguru. Ndi faint parti is Comunas de Gonnostamatza, Masuddas, Mòguru, Pompu, Siris e de su 2017 su Comunu de Sìmaba puru. Est unu territòriu de unus 110 Kmq e nci bivint unus 6.400 pessonis in totu.

GONNOSTRAMATZA, MASUDDAS, MÒGURU, POMPU, SÌMABA E SIRIS

Is ses Comunas de s'Unione funt totu biddixeddas piticas, cun sèmpiri prus pagu bividoris, a pagu tretu s'una de s'àtera.

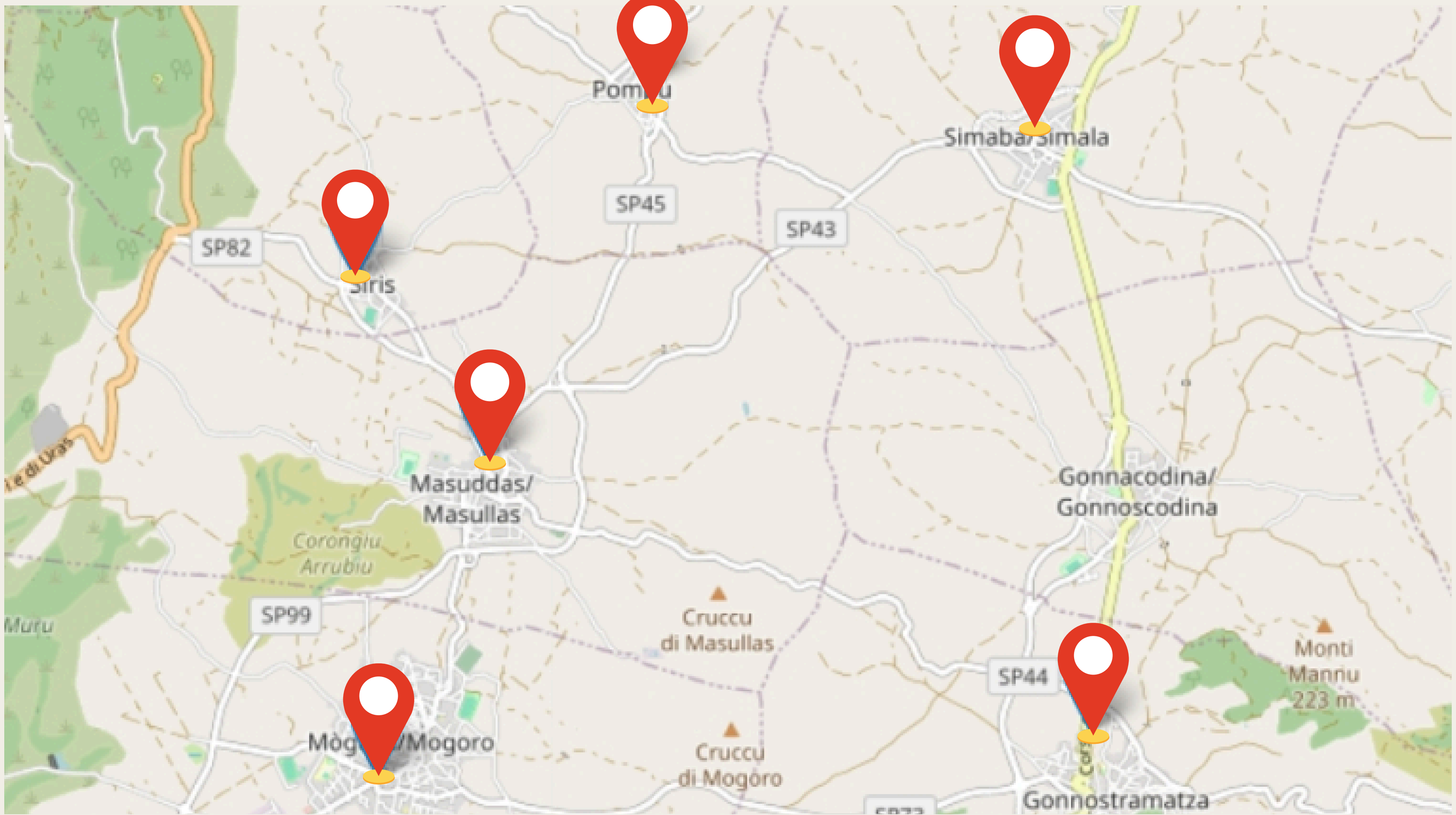
Biddixeddas piticas ma chi tenint unu patrimòniu stòricu-culturali e naturalìsticu mannu in unu territòriu arricu de testimonias archeològicas de època nuraxesa, romana-bizantina e medioevali.

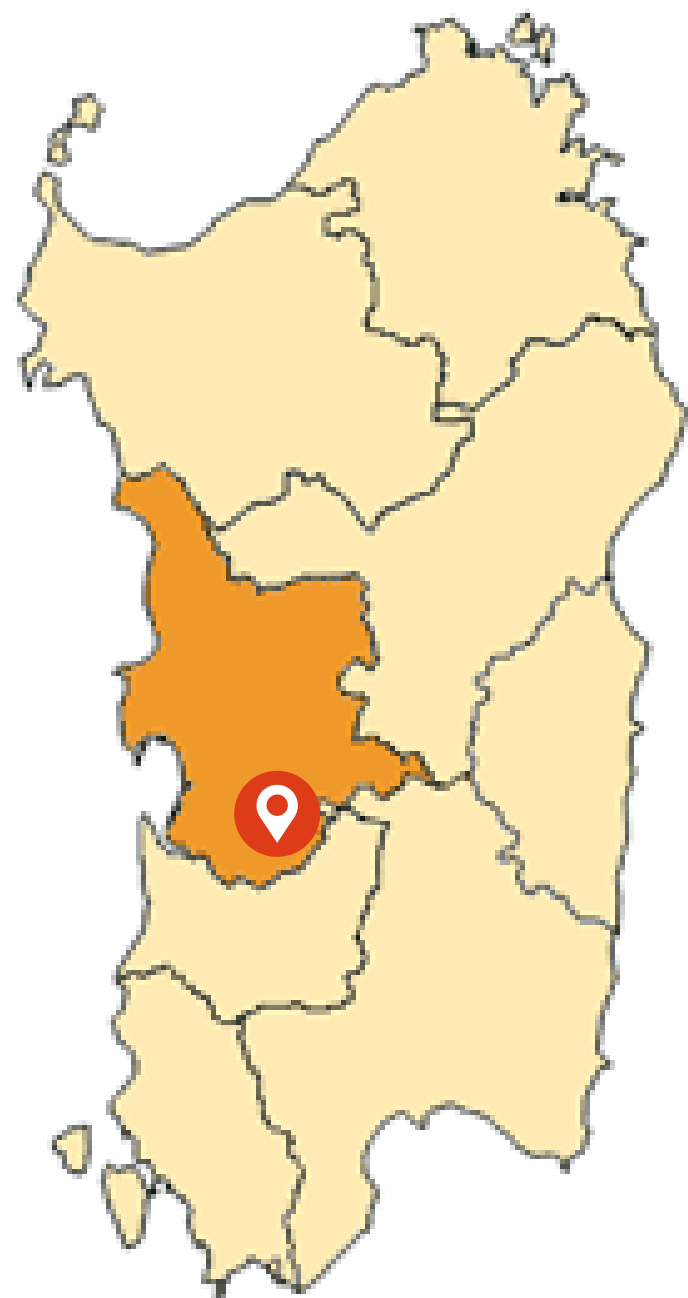
Dònna bidda tenit traditzionis antigas acapiadas a istrintu a su territòriu.

BIDDIXEDDAS PITICAS, A PAGU TRETU S'UNA DE S'ÀTERA . . .

Custus ses Comunas de sa Provìntzia de Aristanis ant postu paris is fortzas issoru e, lassendi a un'ala is làcanas comunalis, tenint interessu mannu a amparai e a avalorai su patrimoniu culturali, istòricu, naturalìsticu e paesagìsticu.

Traballendi a manus de pari e castiendi totus faci a su benidori, ndi bolint bogai a campu is prenda antigas cuadas e circai de aberri caminus nous de svilupu sòtziu-econòmicu po fai cresci su territòriu e fai a connosci su mellus chi nc'est in custu giassu de Sardìnnia.

MÒGURU

- **Populatzioni residenti: 3817 (01-01-2025- Istat)**
- **Superfitzie: 49,23 kmq**
- **Artesa: 132 m a suba de su livellu de su mari**

SA BIDDA

Mòguru est s'ùrtima bidda de sa provìntzia de Aristanis, fait parti de su distretu geogràficu medioevali antigu de Parte Montis

Fraigada in unu cùcuru, in s'ala meridionali de su Monti Arci in unu giassu arricu de àcua e unu terrenu saliosu atraessau de is arrius Mòguru, Flumineddu e Sassu.

Ingiriada de testimonias e fraigus de època nuràgica, sa bidda de Mòguru contat sa stòria sua lassendi fueddai a is architetas típicas de pedra niedda e a is portalis mannus chi agataus in su coru de sa bidda.

Arrica de traditzionis sa bidda de Mòguru tenit una stòria antiga e un'economia innui s'artesanau e s'agricultura funt a is primus postus.

S'arti de su tessìngiu e de su mastro de linna funt connotus in totue e tenint arraighinas fungudas e oi funt traditzionis bias in sa bidda.

S'ORÌGINI DE SU NÒMINI DE SA BIDDÀ NO EST CRARA, SU PRUS DE IS STUDIOSUS DDU ACAPIANT A SU BASCU **MOKÒR** E A S'ISPANNIOLU **MOGÒTE** CHI IAT A BOLLI NAI “**GIBA, CÙCURU DE GIBA, CUCUREDDU**”
PO SPANU NDI BENIT DE **MOGHERÒS “LOGU TRABALLOSU”** O DE **MAHOR “APOSENTAMENTU”**, O DE SU FENÌCIU **MAKOR “BENA DE ÀCUA”**.
FERRER NDI DDU FAI BENNI DE **MOKO- R “ARTURA”**, O DE SU CATALANU ANTIGU **MÙGORO** E MINORCHINO **MUGARÒ “PUNTA DE MAMMELLA”**.

UNU PAGU DE STÒRIA

Po sa positzioni geogràfica centrali e stratègica, sa cunformatzioni morfològica, su clima bellu, sa presèntzia de àcua e de is àteras resursas a disponimentu, custu territòriu est stètiu unu giassu chi at sèmpiri atirau a is populatzionis antigas chi funt lòmpias e chi in custu tretu si funt firmadas a bivi.

In custu giassu nci biviati genti gai de is tempus antigus, comentis lassant a biri is arrastus stòricus chi de su prenuraxesu lompint a su nuraxesu, de s'època fenìtziu-pùnica a s'època romana e medioevali.

Nci funt unus 27 nuraxis spartzinaus in totu su territòriu me in is sartus aingìriu de sa bidda.
Su giassu archeològicu prus mannus e prus connotus in custa ala de Sardìnnia est de seguru cussu de Cuccurada.

CUCCURADA

A pagu tretu de sa SS 131, a unus duus chilòmetrus de sa bidda agataus su giassu archeològicu prus mannu e prus connotu: de custu tretu de Sardìnnia: Cuccurada.

Su giassu archeològicu de Cuccurada si pesat in sa punta meridionali de s'altipianu de *Sa Struvina* in una positzioni stratègica de innui fait a biri totu su Campidanu e sa baddi de s'Arriu Mòguru.

In custu giassu ant fatu campànnias de scavu meda cumintzadas in su 1994, agatamus unu nuraxi mannu a prus turres e su chi abarrat de una biddixedda nuràgica.

Su monumentu prus de importu est su nuraxi Cuccurada cun carateristicas architetonicas differentis de is àterus nuraxis sardus. Est fraigadu a suba de unu nuraxi prus antigu e in differentis momentus nd'ant pesadu àteras cuàturu turris acapiadas a pari de murus mannus.

Su situ est ùnicu e presentat differentis fasis de evolutzioni architetonica nuràgica e de s'ocupatzione de su territòriu.

Is campànnias de scavu nd'ant bogau a campu repertus archeològicus meda, de importu mannu po cumprendi sa vida e is fainas de is pòpulus antigus che nci biviant.

SA FIERA DE S'ARTESANAU ARTÌSTICU

Nàscia in su 1962 sa Fiera de su tapetu e de s'artesanau artìsticu de Sardìnnia est crèscia annu cun annu diventendi un'apuntamentu de importu mannu chi at fatu connosci is produsus de s'artesanau sardu foras de is làcanas de s'ìsula nosta.

Dònna annu de su mesi de argiolas a su mesi de austu nci lompit genti meda de totu sa Sardìnnia e non si dda perdint is turistas in fèrias chi acudint a tropas!

CRÈSIAS

SANTU BERNARDINU

S'agatant novas de sa crèsia de Santu Bernardinu giai de su 1589 ma su fràigu originali fiat prus antigu puru. sa crèsia intitulada a Santu Bernardinu de Siena, patronu de is mogoresus si pesat in su coru de sa bidda. A chirru de intru est pintada sa vida de su Santu e s'agatat allogada sa relicua eucaristica de su miràculu de su 19 de abrili de su 1604.

SANTU ANTIOGU

Sa crèsia de Santu Antiogu dd'ant fraigada a suba de unu nuraxi intra de su de XII e su de XII sèculus. Dd'ant postu manu tra su 1855 e su 1858 po dda ammanniai e in cussa ocasioni ant torrau a fai sa faciada cun blocos de pedra picada chi apparteniat a su nuraxi de Santu Pedru. A chirrude intru, in peis de s'altari, ddu at cincu tumbas comunas.

SU CRAMMU

Sa crèsia de su Crammu est de su de XIV sèculus, est de su romànicu de acabbu cun influèntzias gòticas. fiat propiedadi de su Cunventu de is paras Carmelitanus finsas a su 1855.

SANTA MARIA CARCAXIA

Sa crèsia de Nostra Sennora de Cracàxia de su de X-XI sèculus fiat sa crèsia de una villa medievali de sa Curadoria de Bonorcili, distruida de is Morus in su de XV sèculus. A su chi contant sa genti chi si fiat sarvada fiat andada a bivi in sa chi oi est sa bidda de mòguru. In su 1921 sa crèsia dd'ant restaurada cun dinari arregotu de sa genti.

FESTAS E SAGRAS

FESTAS RELIGIOSAS

Cun fidi manna, traditzionis e identidadi de su 19 a su 21 de maju is moguresus festant a Santu Bernardinu de Siena, patronu de sa bidda de Parte Montis. Is moguresus funt devotus meda a Nostra Sennora de su Crammu e ddi faint festa manna in su mesi-de -argiolas in sa cresiedda sua.

A s'acabbu de su mesi de austu si festat Santa Maria de Carcàxia cun sa sagra de su porcu in tàcula e de is binus mogoresus.

SABORIS ANTIGUS

In beranu, sa Pro Loco organizat dònna annu sa manifestatzioni savoris antigus po fai connosci sa bidda e is produtus enogastronòmicus. Non mancant àteras manifestatzionis culturalis de importu a intru de s'annu a innui assortit genti de totu su territòriu.

Saludos de Mòagueru!
A si biri cuu saludi